

Marija Barbieri

DIETRICH FISCHER-DIESKAU

(Berlin, 28. svibnja 1925. – Berg, 18. svibnja 2012.)

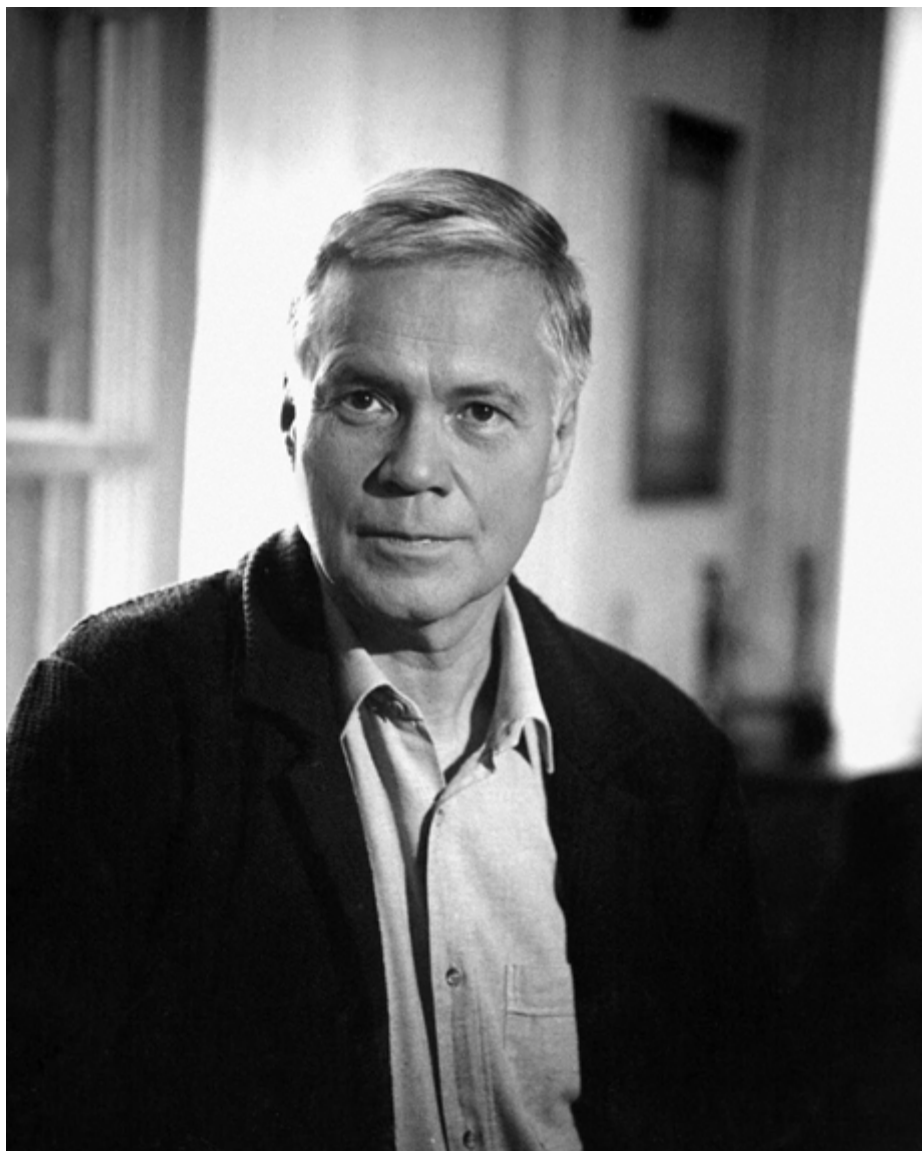
Zauvijek je utihnulo "čudo Fischer-Dieskau", kako ga je nazivao francuski tisak, "rođeno božanstvo koje je imalo sve", kako je o njemu rekla velika Elisabeth Schwarzkopf, pjevač s najviše tonskih zapisa svih vremena - njemački bariton Dietrich Fischer-Dieskau. Umro je na svom posjedu u Bergu u južnoj Bavarskoj deset dana prije 87. rođendana. Neusporedivi majstor *Lieda* ostavio je iza sebe uzore interpretacije kakve će biti teško - ako i uopće moguće - dostignuti. Rijetke televizijske snimke njegovih tumačenja solo popijevke dodatno objašnjavaju to čudesno majstorstvo. Ideja je izvirala iz dubine njegova bića a pjevačko savršenstvo omogućavalo mu je da je provede u djelo. Franz Schubert, autor gotovo sudbonosan u njegovu umjetničkom životu - Schubertove pjesme sabrao je na 21 CD-u u trajanju od 1.463 minute - bio je skladatelj koji ga je trajno uveo u svijet *Lieda*. Upravo je ciklus "Lijepa mlinarica" ("Die schöne Millerin") bio mladenački susret Fischer-Dieskaua s velikim djelima glazbe. Njegova karijera počela je, naime, u jednom američkom logoru za ratne zarobljenike u Italiji krajem Drugoga svjetskog rata. Prvi scenski podij okruživali su stražari i bodljikava žica, a publiku su činile na stotine radoznalih zarobljenika.

Pjevajući im "Lijepu mlinaricu" možda je prvi put osjetio ono što je poslije napisao u svojem poznatom eseju o njemačkoj popijevki - *Liedu*: "Kad govorim o popijevki, moram odmah napomenuti: kakav god bio njezin budući izgled, on svakako mora nužno polaziti od toga da je popijevka izraz ljudskih osjećaja, zahtjev za komuniciranje, odricanje od isprazne igre zvukom. I samo ako se u tome smislu bude razvijala, opet će postati velika muzička forma i bit će joj zajamčena egzistencija. Lied ne postoji više samo za građanski sloj, kao što je to bilo u doba njegova posljednjeg procvata u XIX. stoljeću. Danas pripada svim društvenim slojevima, a to najbolje pokazuje podatak o posjećenosti koncerata i prodaji gramofonskih ploča. Upravo popijevka, kao izraz sigurnosti da ljepota u umjetnosti vječno traje, nikako ne može biti samo dječjački san romantizma. Naprotiv, opstanak umjetnosti može se nastaviti baš iz te spoznaje jedinstva duha i osjećaja. I onaj s hladnim i onaj s toplim srcem nastaviti će borbu za to jedinstvo, a to će se naravno događati i u umjetnosti popijevke."

Schubert i njegova tri veličanstvena ciklusa: "Lijepa mlinarica", "Zimsko putovanje" ("Winterreise") i Labuđi pjev ("Schwanengesang") ostaju temeljni kameni u umjetnosti popijevke a Dieskau svojim jedinstvenim razumijevanjem i najdubljim poniranjem u tekst, savršenom dikcijom i elegantnom linijom tako svojstvenom Schubertovoj ranoj romantici, doista se kao interpret uzdiže do onih vrhunaca kojima mnogi streme ali vrlo rijetki ih došuju. Možda bismo mogli zaključiti da je Schubert bio njegov omiljeni skladatelj, ali ništa manje uzbudljivo nije njegovo tonsko bojanje Beethovenovih ili Brahmsovih pjesama, profinjeno pripovijedanje

Loeweovih balada, osmišljavanje Mendelssohnovih popijevaka s jednostavnom pratnjom u kojem je sve prepušteno umijeću pjevača i njegovoj stvaralačkoj sposobnosti da u besprijekornom legatu iz te jednostavnosti izvuče nevjerojatnu paletu boja. "Plameni jahač" ("Der Feuerreiter") Huga Wolfa i "Pjesnikova ljubav" ("Dichterliebe") Roberta Schumanna također ulaze u taj vrh interpretacije *Lieda*. Zahvaljujući nemjerljivom doprinosu ovoj vrsti glazbene umjetnosti Dieskau je stekao naziv *velikog svećenika Lieda*. Svojim baršunastim lirskim baritonom, vrhunskom muzikalnošću i dubokim poniranjem u srž glazbe udahnuo mu je nov život.

Dietrich Fischer-Dieskau rođen je 28. svibnja 1925. godine u Berlinu. Već je u šesnaestoj godini počeo učiti pjevanje kod poznatog basa Georga Waltera (1890.-1943.) i nastavio na Visokoj glazbenoj školi, u koju se upisao još kao gimnazijalac, kod Hermanna Weißenborna. Oba nastavnika bila su odgojena na načelima pjevačke tehnike slavnoga španjolskog baritona, još poznatijeg pjevačkog pedagoga Manuela Garcíje (1805.-1906.). Od njih je Dieskau usvojio vrhunsko umijeće vladanja glasom. Pjevačku naobrazbu prekinuo je Drugi svjetski rat. Poput mnogih mladih vojnika pri kraju rata našao se u zarobljeničkom logoru. Nakon što je pušten iz zarobljeništva nastavio je prekinuti studij kod profesora Weißenborna koji mu je pomogao da pronađe osobni vokalni izraz. Već je onda pokazivao iskrenu i posvemašnju predanost radu i zavidljujuću pjevačku i intelektualnu studioznost, što će mu omogućiti dugu i blistavu karijeru koja je trajala gotovo pet desetljeća.

Debi 1947. godine u Freiburgu u Brahmsovu "Njemačkom requiemu" ("Ein deutsches Requiem") označio je početak Dieskauove bogate koncertne karijere, tonski zapis Schubertovog "Zimskog putovanja" nastao u to doba za Radio Berlin bio je početak jedne od najbogatijih i najraznovrsnijih diskografskih djelatnosti, a prvi nastup 1948. godine u berlinskoj Državnoj operi u ulozi Rodriga, markiza Pose u Verdijevu "Don Carlosu" početak je njegove operne karijere. Već do 1948. godine Dietrich Fischer-Dieskau je na sceni berlinske Državne opere ostvario bogat repertoar: Mozartov "Don Giovanni", Verdijev "Falstaff", Marcello u Puccinijevoj "La Bohème", Valentin u Gounodovu "Faustu" i Wolfram u Wagnerovu "Tannhäuseru". Ubrzo su mu se otvorila vrata najvećih svjetskih opernih kuća, a repertoar mu seže od ranog baroka do glazbe našega vremena; od Gluckova Orfeja, kojega je snimio 1967. godine pod ravnanjem Karla Richtera uz Münchenski Bachov zbor i orkestar, do "Wozzecka" Albana Berga iz 1964. godine pod ravnanjem Karla Böhma uz Evelyn Lear te zbor i orkestar Njemačke opere u Berlinu.

No, prva asocijacija na Dieskaua, opernog umjetnika, je na Wolframa von Eschenbacha iz "Tannhäusera", posebno njegove sjajne interpretacija Wolframove pjesme večernjoj zvijezdi. Savršen legato, profinjeno sjenčanje glasa, besprijeekorna dikcija, minimalna ali posebno dojmljiva dinamička nijansiranja otkrivaju svu tragiku Wolframova lika ispod prividne mirnoće njegova pjeva. Druga operna uloga najviše povezana uz slavnog njemačkog baritona je Verdijev "Falstaff", savršena sinteza života u njegovim lijepim i gorkim trenucima. Nakon nenadmašnog Mariana Stabilea samo je nekoliko pjevača uspjelo

prodrijeti u cjelokupno bogatstvo toga besmrtnog lika. Uz Tita Gobbija, Giuseppea Taddeija, Gerainta Evansa, među njima se isticao i Dieskau, izbor Leonarda Bernsteina za snimku cjelovite opere, nastalu 1965. godine uz Bečku filharmoniju. Karakteru Dieskauova lirskog baritona najbolje su pristajali Mozartovi likovi poput pomalo naivnog Papagena iz "Čarobne frule", ali bio je i jedan od najuspješnijih tumača neuhvatljivog Don Giovannija.

Šest godina nakon sjajnoga berlinskog debija Dieskau je došao i na Bayreuthske svečane igre. Bio je jedan od njihovih najmlađih ali i najuspješnijih sudionika. Pjevao je mnoge uloge Richarda Wagnera i Richarda Straussa iako se ne bi moglo reći da im je njegov glas po volumenu najbolje odgovarao. Ali odgovarala je njegova umjetnost, njegovo golemo pjevačko znanje i intelektualna superiornost. Veliki majstor male forme *Lieda* s istom je suživljenošću gradio kompleksan emocionalni svijet Wagnerovih junaka. Jedan od najsloženijih i njemu najdražih bio je Holandez. Godine 1960. snimio je "Ukletog Holandeza" ("Der fliegende Holländer") pod ravnanjem Franza Konwitschnyja uz Marianne Schech, Gottloba Fricka, Rudolfa Schocka i Fritza Wunderlicha sa zborom i orkestrom berlinske Državne opere.

I na području vokalno-instrumentalne glazbe Dieskau je ostavio nekoliko uzornih ostvarenja. U osnovi lirski bariton suverenim je vođenjem glasa svladavao i basovsku *tessituru*, pa je postao jedan od najboljih interpretata Mozartova kontemplativnog "Requiema" kojeg je snimio pod ravnanjem Daniela Barenboima uz Sheilu Armstrong, Janet Baker i Nikolaja Geddu, zbor Johna Alldisa i Engleski komorni orkestar.

Sjajan je tumač bio i drugih, posve različitih "Requiema", onoga nazvanog uspavankom smrti Gabriela Fauréa i filozofski-duhovno dubljeg, "Njemačkog Requiema" Johannes Brahmsa. Bio je izbor Benjamin Brittena za njegov glasoviti "Ratni Requiem" ("War Requiem"), praizveden 1962. godine kao doprinos miru u svijetu. A s iznimnom je lakoćom ispunjavao i zahtjeve komplicirane baritonske dionice u kantati Carla Orffa "Carmina burana" na snimci s Gundulom Janowitz, Gerhardom Stolzeom, Schönbergovim dječjačkim zborom i orkestrom Njemačke opere u Berlinu pod ravnanjem Eugena Jochuma, koju je sam skladatelj autorizirao kao najautentičniju izvedbu tog svojega djela.

Veliki engleski pijanist Gerald Moore (1899.-1987.; na naslovnoj slici s Fischer-Dieskauom), koji je slavu stekao upravo kao pratitelj velikih pjevača i bio najuže povezan s Dietrichom Fischer-Dieskauom, napisao je: *"Naučio sam mnogo od tog velikoga glazbenika koji se tek rodio kad sam ja pratio Johna Coatesa. On se pojavio na zalasku moje karijere, djelovao je na mene kao poticaj i toliko me nadahnuo svojom velikom umjetnošću da moram naglasiti koliko sam mu zahvalan za sve što sam od njega dobio. Nije dovoljno reći kako ima prekrasan glas i nevjerojatnu pjevačku tehniku koja mu omogućuje da pjeva upravo onako kako želi, kao što nije ni dovoljno reći da je njegova interpretacija savršena kombinacija, prožimanje i međusobna uvjetovanost glazbe i riječi. Njegov je temperament bogat i profinjen, kao i njegova strastvena ljubav prema glazbi. Ali to imaju i drugi pjevači. Ključ njegove superiornosti je ritam, taj, rekao bih, pokretač glazbe - a Dietrich je u tome neusporediv."*